

Zašto svijet treba menadžere novog kova?

Kratak odgovor na pitanje iz naslova: jer nas stara menadžerska garda svakim danom čini sve nesretnijima i sve siromašnijima. Nemojte ih kriviti zbog toga! Samo ne vide kako se svijet naočigled mijenja i da ono što je savršeno funkcioniralo prije dvadeset godina - danas predstavlja oblik kolektivnog samoubojstva. Svijet definitivno treba menadžere novog kova

Piše: Srđan Roje

Kao što jamačno znate, polazna je pretpostavka ekonomije da su sva dobra oskudna. Jer da nisu, svatko bi imao sve što želi, a to, kao što vidimo, nije slučaj. Prema tome, oskudna su.

Za raspodjelu te šake (oskudnog) jada mnogobrojnim interesentima koristi se mehanizam zvan Tržište, a koji gotovo čudesno određuje cijenu svakog pojedinog dobra. U razdobljima nestašice cijena raste, što odvrća potrošnju i potiče proizvodnju, a u doba obilja – suprotno. I radi! Stručnjaci tvrde da je tržište k'o najfinija salama: čim je staviš u sendvič između proizvođača i potrošača, ponude i potražnje, dobara i konzumenata – sve je odmah ukusnije i efikasnije! Pa smo potaknuti tim intelektualnim trijumfom stvorili tržišta svega: rada, roba, usluga, novca, rabljenih automobila...

I tako u tren oka dođemo do kapitalističkog svetog trojstva: u jednom su vrhu trokuta (oskudna) dobra, u drugom cijena svakog od njih pojedinačno te u trećem tržište kao nevidljiv ali sveprisutan element koji određuje njihov omjer. Možda će netko upitati kakva nam je to trajlava ekonomska teorija koja nigdje ne spominje božanstvo zvano Novac, no ono je samo malo trajnija mjera, trenutajući umnožak količine i tržišne cijene koji koristimo za prevladavanje vremenske dimenzije.

I to se sve tako lijepo, kroz praksu dokazano, prenosi s koljena na koljeno kao riješen problem, ali izgleda da smo u traženju odgovora zaboravili na pitanje! Nismo mi htjeli više novca. Nismo čak nužno htjeli ni sam novac. Samo smo htjeli biti malo sretniji i malo bezbrižniji radeći ono što volimo i uživajući u posljedicama pravednog sustava raspodjele dobara. A nismo to dobili. Dapače, ljudi su u prosjeku sve nesretniji i relativno sve siromašniji.

Da, doista, imamo više stvari nego naši djedovi, no istovremeno puno više stresa, posla, dugova, problema i obaveza, a manje sreće, bezbrižnosti, pa čak i mogućnosti izbora željene zanimacije. Želite biti klaun? Slikar? Kazališni redatelj? Super, a od čega ćete živjeti? Postaje još apsurdnije: čak i mnoge najrazvijenije države na dnevnoj bazi povećavaju vlastite deficite (čitaj: manjkove i oskudice), a krize, ratovi i štrajkovi sve su nam češći i žešći.

Kako je to moguće?

Je li krivo tržište? Ne bi se reklo. Ima ono svojih (brojnih) mana, ali bi trebalo biti u suštini glupi posrednički mehanizam. Automat. Robot. *Not guilty*. Cijene dobara? Pa čak ni to – cijene istih ili srodnih proizvoda s vremenom načelno padaju. Dobro, možda su se naše želje malo raspomamile, ali ni to ne bi trebalo biti uzrok činjenici da je sve više ljudi iz naše najbliže okolice nesretno, u stresu, a bogme i gladno. Ručak je bio i ostao ručak – kako to da si ga sve više ljudi ne može priuštiti? Pogotovo uz aktualan napredak tehnologije, koji nam omogućuje donedavno nečuvenu efikasnost u proizvodnji dobara. Ukratko, prag siromaštva morao bi se podizati, zar ne? Ono što je danas "oskudno", za dvadeset bi godina trebalo biti sveprisutno. Kao ABS u autu ili tekući sapun u kupaonici. Ali uglavnom nije.

Društvo obilja

Problem je toliko duboko zakopan da ga se malotko uopće sjeti osporiti. Skriva se već u prvoj rečenici. Jednostavno, nisu sva dobra oskudna. I to iz korijena mijenja cijeli društveni koncept. Jer ljudi intuitivno postaju posesivni i agresivni u čuvanju onoga što je oskudno, a otvoreni i prijateljski u dijeljenju onoga što im nije oskudno. Volimo gledati kako se drugi vesele, čak i kada to nema ama baš nikakve veze s nama. Samo nam nemojte reći da je to prijetnja našoj egzistenciji – jer onda počinjemo režati.

Čak ni hrana nije oskudna! Ne vjerujte kad vam to kažu. To što se velikim proizvođačima ili špekulantima ponekad više isplati baciti pola uroda u more kako bi ostatak prodali po trostrukoj cijeni nema nikakve veze s količinom hrane. Samo s mentalnim apsurdima za koje smo sami krivi.

Ali novac je zato definitivno oskudan, zar ne? Jer da nije – imali biste ga više. Pa ga zato čuvate zubima i noktima. Kao menadžer plaćate samo ono što baš morate, ali zato s druge strane silom i toljagom drugima otimate zadnju lipu. I oni vama. Jer ne vjerujete da će vam bez

toga ikad platiti. Pa zato ni oni ne vjeruju vama. Tude grabimo, svoje ne damo. Hoćeš moje pare? Nema, dok po njih ne pošalješ tri batinaša. Najbolje da preventivno kupim pušku...

I tako, mic po mic, postajemo uplašeni, agresivni, paranoični, šćuću-reni svaki u svom kutu, grlimo svoje novce i režimo na prolaznike. I čim netko nazove s nepoznatog broja, već vidimo da taj muljator 'oće naše pare. Grrrrrr-av!

A kao što znaju svi koji su živjeli na ovim prostorima i prije tridesetak godina: nestašice hrane same sebe. Kad u nekom trenu u dućanima nestane ulja, zavlada panika! I čim se ulje pojavi, nastane stampedo na samoposlugu. I zato za deset minuta ulja u dućanu opet nema. Isto je i s novcem. Ako se čudite odakle toliko pohlepe na svijetu, eto vam odgovora. U općem paničnom strahu da će već sutra nestati svi novci svijeta, to se onda na kraju i dogodi. Jer ga je netko nagomilao previše. Odnosno, previše je oteo od prevelikog broja drugih.

Treba nam promjena paradigme. Trebamo početi vjerovati u to da svega ima više nego dovoljno. Tada neće biti potrebe za klanjem kako bi svatko sebi osigurao svoj djelić "oskudnih dobara". Jer ako za sve ima dovoljno, zašto bi se itko svađao oko mrvica? Preskočimo krvoproliće, surađujmo, stvorimo novu vrijednost i samim time veće obilje. Svijetu trebaju ljudi koji to doista razumiju. Trebamo menadžere novog kova.

You are my personal Jesus

"I zašto baš to vama pričamo", pitate se vi sad? Zato što ste vi naši budući Spasitelji. Odgojenima uz sve čari virtualnog svijeta, nije vam toliko čudna ideja da dobra nisu nužno oskudna. Nije vam čudno što potpuno besplatno na IMDB-u možete naći opis svakog, pa i najbezveznijeg filma, koji je netko upućen i stručan marljivo upisao u bazu. Što vas Google potpuno besplatno reklamira indeksirajući svaku pojedinačnu riječ s vašeg korporativnog weba. Pa čak vam nije čudno ni to što objavu oglasa za prodaju svog starog bicikla u nekoj tiskovini platite, a na web oglasniku ne. To što vama nije čudno, ne znači da i stara menadžerska garda razumije.

Uostalom, probajte: dajte grub koncept internetskog pretraživača na razradu nekom ekonomistu stare garde i pratite kako će zaključiti da bi svaki vlasnik web stranice trebao to platiti po megabajtu svog *sitea*, uočite razrađen sustav količinskih popusta za Velike tvrtke i napomenu da je nužno nešto nekako naplatiti pa i posjetiteljima sam pristup. Ukratko, razvit će vam virtualni Zagrebački velesajam. Smiješno? Nije uopće...

Da se razumijemo – digitalna su dobra jednako oskudna kao i materijalna. Svi ti serveri, baze podataka, ljudi koji programiraju, pišu, fotkaju, objavljuju, sve te ogromne količine procesorskog vremena i internetskog prometa jednog Googlea, You Toubea, Facebooka i inih – itekako koštaju. Samo su po glavi korisnika daleko bliže definiciji "obilja" nego "oskudice". Dijele se besplatno, a opet na kraju – iz sveg se tog obilja nekako čudesno stvori neka sasvim nova i neočekivana vrijednost. Luda sreća? Stvarno?

Tragično je to što našim svijetom vladaju Magovi oskudice. Tvrde da je "nestašica", "kriza", da ima "previše ljudi", da "konkurenciju treba zgaziti" i da "dok tebi ne smrkne, meni ne svane". Zapravo je obrnuto: da bi svanulo meni, mora i tebi, pa ako se tebi krene mračiti, moje je da dotrčim sa svijećom. Čim krenete s pretpostavkom da dobra nisu oskudna i da treba surađivati a ne konkurirati, dva moja plus dva tvoja naprave četiri meni i četiri tebi. Inače je tri jednom i nula drugom. Jer ne možete uzeti tuđa dva a da prije toga u krvavom ratu ne potrošite jedan svoj.

Nemoguće? Nevjerojatno? Prestane biti nevjerojatno tek kad prestanete ne vjerovati. Naše su akcije posljedica naših misli. Počet ćete se ponašati kooperativno tek kada povjerujete da je to doista i mudro. Dakako, uz odgovarajuću razinu opreza. Jer stara je garda još uvijek u većini. Nismo stigli pitati Larryja i Sergeya, ali slutimo da Google nije smislio svoj "Don't be evil" da bi fascinirao novinare, nego da bi sami sebe svakodnevno i stalno podsjećali na Pravi Put. Put obilja. Jer najlakše je odustati, zastraniti i početi grabiti. Ali nemojte. To nije mudro.